

dott szervesen vizuálissá átalakulni, mert itt a zenei elemeknek — ritmus, rím — érzelemlifejező szerepük is van. A közlés módja akusztikus maradt, a műélvezése már vizuálissá lett: a verseket is némán olvassuk. De erre csak finomlelkű műélvezők képesek, a tömegek előtt a vers elvesztette népszerűségét. S mivel a némán olvasott versben a zenei elemek úgysem érvényesülhetnek, érhetőnek tűnhetik elhanyagolásuk, vagy éppen teljes elvetésük, vizuális lírai «formák» keletkezése, a szabadvers új műformája, Walt Whitmann művészi programja. A szabadvers mégsem oldotta meg a lírai formák válságát — ez a tanulmány végső konklúziója, — mert nem talált az érzelem kifejezésére a ritmussal egyenlő értékű és hatású vizuális eszközt, bár lázasan kereste s néha feltalálni is vélte, pl. a tipográfiai eszközökben.

Sajnáljuk, hogy a szerző «a szabadvers szorosabb értelemben vett vizsgálatát nem tekintette kitűzött feladatának keretébe» tartozónak. Ez a vizsgálat egy-két ponton bizonyára enyhítette volna elméletének merev vonalait. Így homályos maradt, vajjon miért jut a verses epika, sőt a még «anakronisztikusabb» líra is nem remélt virágzásra a múlt században, négy századdal a fordulópontként feltüntetett esemény, a könyvnyomtatás feltalálása után, s afelől sem vagyunk éppen bizonyosak, hogy a szabadversek költői által emlegetett belső ritmus, hangritmus, s főképp gondolatritmus vizuális természetűek-e, s beleilleszthetők-e a szerző elméletébe.

Mérey Ferenc.

Carveth Wells: A maláji dzsungelben. (Dante.) Ha a tudomány nem igazolná az utazók állításait, gyakran hihetnők egyik-másikról, hogy a mesék országából való. A Malakkai félsziget sok tekintetben mondható a mesék országának. Nincsenek év-

szakai s a nap egész éven át ugyanabban az órában kél és nyugszik. Az év 270 napján esik az eső, de alig van egyetlen igazán nedves nap. «Van-nak házak Singaporeban, amelyeknek kapuja előtt ott van a kikötött csónak és sehol semmi víz köröskörül. De ha megered az eső, a háziasszony csónakon megy «bevásárolni» — írja a szerző.

A félsziget legnagyobb része ember-nemjárta dzsungel. Csak a tengerparti rész lakott. C. Wells mint vasútépítő mérnök került ide és hat évet töltött a félsziget különböző részeiben. Amikor a maláji kuliknak azt beszélte, hogy odahaza akkora jegek potyognak az égből, hogy beverik az ablakokat, hazugnak bélyegezték. De ugyanez történt vele Amerikában, ahol az úti-élményeiről tartott előadást. De hogyan isne. Ki hinné el csak úgy szire-szóra azt a furcaságot, hogy van olyan hal, amelyik fölmászik a fára s ott a szemét forgatva kacintgat? Vagy azt, hogy amíg az egyik madár fészket rak, a másik ugyanolyan madár vedlik? Hogy egyik fa virágban áll, a másik ugyanolyan fa meg már roskadozik a gyümölcstől? A természet zavarba ejti itt, az évszakok egybeolvadása. Aztán a dzsungel csodálatos teremtményei: a kis kancsil-szarvas, amely alig másfélarasnyi magas, a biruang-medve, amely ugyancsak törpe az erdélyiekhez képest, aztán a másfélcentiméteres hangya, a csészealj nagyságú pók, amelynek szövődékét késsel kell elvágni, a szivar nagyságú pióca, amely ha teleszívja magát, akkora lesz, mint egy jókora kolbász és a sokféle istenteremtésén kívül még a törpe ember is, a negrito, aki éppúgy bújik itt a sűrűbe, mint a pygmeus Afrikában. Wellsnek mégis sikerült lefényképezni a dzsungel törpéit, véletlenségből, mert kancsil-szarvast várt a lencse elé.

Wells «hivatalból» járta a dzsungelt, mert vasútvonalakat kellett ki-

tűznie. Mérnök és nem író. Följegyzései, amelyek a humort sem nélkülözik, mindvégig érdekesekek és figyelemreméltóak. Az olvasó a nagyvilágnak egy olyan részét ösmeri meg e könyvből, amelyben európai csak igen ritkán fordul meg.

Aleko E. Lilius : Kalózvilág a kínai vizeken. (Dante.) A finn származású amerikai író olyan dologra vállalkozott, amely még a riportervakmerőségek között is ritkaságszámba megy. A Honkong közelében fekvő Macaoban összeköttetésbe lép azokkal a kínai kalózzokkal, akik a délkinai tengerpart mentén már annyi gőzöst fosztottak ki és annyi utast raboltak el, hogy gaztetteik híre fölverte az európai sajtót is és némi furfanggal még pénzáldozattal fölkerül Lai Choi San asszony ágyúkkal felszerelt, páncélos dzsöngjére és résztvesz a hajó egyik «ekszpedíciójában». A hadműveletek idejére ugyan eltávolítják a fedélzetről, de amikor visszatér, még sikerül lefényképeznie a süllyedő hajót.

Lai Choi San asszony, a szerző elbeszélése szerint, a macoi kalózzok leg-hatalmasabbja. Tizenkét felfegyverzett dzsöngje van s a hatóságok is támogatják, mivel flotillája védelmezi a halászsokat a kalózzok ellen. Igaz, hogy ezért vámot szed a halászsoktól. De ez a rendőri szolgálat voltaképpen csak mellékfoglalkozás. Főfoglalkozása a kalózkodás. Hetekig tartó munkával szemelik ki a kifosztandó hajót s embereiket utasokként csempézik be, akik pontos terv alapján rendezik meg rohamukat a legénység és az igazi utasok ellen. A támadás mindig Bias-Bay közelében történik. A hajót is odairányítják s a szállítmányt átrakják a várakozó csónakokba. A gazdag utasokat, akár fehérek, akár kínaiak, partra viszik és csak váltságdíj ellenében engedik szabadon. Ha a váltságdíjat nem kapják meg, az utas bizony az életével fizet.

Lilius maga is elkerül a Bias-Bay

mögötti kalózzfalvakba és még két másik kalózzvezérrel köt ismeretséget, sőt végül szertartásosan föl is esküszik az egyik bandába, a «Makulátlan Hősök Hall»-jába. Munkára is fogják : nagyösszegű pénzt kell Macaoba vinnie a vezér számlájára. Jutalmul színarany, súlyos pecsétgyűrűt kap, olyat, amelyet a többi Makulátlan Hős visel, de ezzel a vésettél : Jótékony Tanítvány. Mivel azonban a közben megjelent cikkei és fényképei a kínai lapokhoz is eljutottak, a kalózzok el akarták tenni láb alól . . .

Fantasztikus kalandjait Lilius kitűnően írja meg és igen sok fényképpel illusztrálja. Élményei, amelyek egy előttünk teljesen ismeretlen területen folytak le, érdekességükben mindenestre vetekszenek az úgynevezett «kalandorregények» kitalálásaival.

Fritz Ohle : Az idegenlégio karavánja. (Dante.) Ohle egyik könyvét, amely a Szaharáról szól, már ismertettük e hasábkokon. Ujonnan megjelent könyvének is főleg azok a növénytan, néprajzi és földrajzi adatok kölcsönöznek különös érdekességet, amelyek az eddig be nem járt területek sajátosságait ismertetik. Ohle rendkívül gazdagnak mondja a Magas Atlasz hegységet szénben és ércekben, valamint gyógyszerül alkalmazható növényekben, de az éghajlati és közlekedési viszonyok mostohaasága miatt ez a terület még sokáig hozzáférhetetlen lesz az európai kereskedelem számára.

A szerző nyolc évet töltött a Szahara északi részében, a szaharai vasút számára alkalmas utat kereste, de tiszt volt az idegen légióban is, nehéz harcokban, vad kalandokban volt része és megfigyeléseit gyakorlott tollal írja le. Könyvében egy sokat vitatott kérdésre ad feleletet és pedig arra, hogy mi is volt a bibliai manna ? Arabul *halua*-nak nevezik s kövek közt termő moha apró magja, amelyet pök-